

УДК 37.091.39:378.094

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ

Падун Н. О., Падун А. О.

У статті розглянуто сутність інтерактивного навчання та його використання при формуванні професійної компетентності.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні методи, професійна компетентність.

В статье рассмотрены смысл интерактивного обучения и использование его в формировании профессиональной компетентности.

Ключевые слова: интерактивное обучение, интерактивные методы, профессиональная компетентность.

The article is a consideration of the essence of interactive teaching and its use in building professional competence.

Key words: interactive teaching, interactive methods, professional competence.

Сучасні соціальні умови підвищують вимоги до професійного рівня спеціаліста, націлюють на формування особистості ініціативної, самостійної, наділеної творчим мисленням, конкурентоздатної на ринку праці, компетентної, яка вільно володіє професією, готової до постійного професійного зростання. З огляду на це основною метою вищої освіти є підготовка висококваліфікованих спеціалістів з високою професійною компетентністю. Одним із шляхів вирішення зазначеної проблеми є розбудова вищої освіти, перенесення уваги з процесу навчання на його результат, орієнтація на компетентнісний підхід до визначення змісту, форм, видів, механізмів організації процесу навчання.

Професійність педагога характеризується в наш час наступними рисами: по-перше, педагог повинен бути організатором, уміти виховувати в студентів звичку думати, аналізувати; по-друге – уміти перетворити студента на суб'єкт самовиховання, самоосвіти; по-третє – уміння трансформувати державні цілі в педагогічні. Педагог мусить зуміти організувати таку діяльність, яка допоможе досягти загальних цілей освіти. Ця діяльність може включати:

1. Конструктивну діяльність – вибір інформації, яка повідомляється студентам; проектування власної діяльності на лекції, практичному чи лабораторному занятті; проектування діяльності студентів; проектування методів контролю знань.

2. Організаційну діяльність – організація передачі інформації студентам; організація своєї діяльності на заняттях і діяльності студентів; організація контролю знань.

3. Комунікативну діяльність – встановлення правильних взаємовідносин з колективом студентів, створенні доброзичливого психологічного настрою, який сприяє активності процесу навчання, виявленню творчих здібностей студентів.

4. Гностичну діяльність – вивчення способів дії на людей, знання психологічних і вікових особливостей цих людей, уміння оцінювати власну діяльність і вносити в неї відповідні корективи [2].

На нашу думку, формування професійної компетентності у майбутніх педагогів мусить здійснюватися на основі сучасних інноваційних підходів до організації навчання. Новий зміст веде за собою зміни і у формах навчання. Напевно, цим і пояснюється той факт, що останнім часом педагоги-практики починають опановувати технології інтерактивного навчання.

Слід зазначити, що дуже часто нове – це добре забуте старе. Ще в афінській і римській школах підлітків вчили переконувати, вести полеміку, вступати в діалог. Під діалогом розуміли переговори, вільний обмін думками. Вступаючи в полеміку із дорослими, підліток повинен був не тільки володіти правилами риторики, але і навичками спілкування, поєднуючи почуття самоповаги і

самоконтролю з умінням слухати інших, швидко реагувати на навколишні обставини, знаходити в будь-якій ситуації потрібне рішення і т. д. Не кожному вдавалось оволодіти цим мистецтвом на належному рівні. Але таких було б іще менше, якби процес навчання будувався на диктаторстві з боку вчителя [1, с. 160].

Інтерактивність (або відкритість до спілкування) набуває в наші дні особливого значення. До речі, "інтерактив" – від англ. *inter* – взаємний та *act* – дія. Тобто інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Проблемою інтерактивних технологій, методикою впровадження інтерактивного навчання в навчальний процес загальноосвітньої школи і вищих навчальних закладів займаються і займалися Д. Біда, Л. Богданова, І. Зязюн, О. Киричук, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Сазоненко та ін. Аналіз наукових праць дав змогу визначити, що інтерактивне навчання – це така форма пізнавальної діяльності, метою якої є створення психологічно комфортних умов, за яких кожен здатен максимально реалізувати свій інтелектуальний потенціал і відчувати себе при цьому успішним і самостійним в освоєнні певних знань [4].

Кінцевою метою професійної освіти студентів є формування і розвиток у них соціальної і трудової активності. Очевидно, що такого роду активність стихійно виникнути не може. Вона є наслідком цілеспрямованої виховної і навчальної роботи. Навчально-виховний процес має забезпечити активність кожного студента. Інтерактивне навчання і дозволяє це зробити. Інтерактивними сьогодні називають спеціальні засоби, що забезпечують безперервну діалогову взаємодію. Вміння будувати цікавий, конструктивний діалог потрібно вчитися.

Отже, цього можна досягти, використовуючи технології інтерактивного навчання, перетворюючи, таким чином, традиційні форми навчання на інтерактивні.

Слід відмітити, що інтерактивне навчання – це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де викладач і студент рівнозначні суб'єкти навчання, розуміють, що вони роблять, знають, уміють і здійснюють. Викладач в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, який не "замикає" процес на собі. Необхідними умовами в процесі інтерактивного навчання є: план дій і конкретні завдання для викладача і студента; чітка організація, що передбачає моделювання життєвих ситуацій; використання різноманітних інтерактивних методів; співпраця між студентами групи; між викладачем і студентом; спільне вирішення проблем на основі аналізу відповідної ситуації тощо. Результати навчання досягаються через взаємні зусилля учасників процесу навчання.

Підґрунтям такого навчання є активізація пізнавальної діяльності студентів за допомогою активного спілкування: студента зі студентом; студента з групою студентів; студента з викладачем; викладача з представником групи; викладача з групою студентів. Методи, які використовують під час такого навчання, називають інтерактивними.

Інтерактивні методи сприяють інтенсифікації й оптимізації навчально-виховного процесу й дають змогу:

- полегшити процес засвоєння знань; активізувати навчальну діяльність студентів;
- формувати навички аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння знань;
- формулювати власну думку, аргументувати й дискутувати;
- моделювати різні ситуації;
- вчитися слухати, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу;
- налагоджувати конструктивні стосунки в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, шукати компроміси;
- знаходити раціональні шляхи розв'язання проблем, формувати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо.

Слід зазначити, що використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співпраці тих, хто навчає, і тих, хто навчається; сприяє оздоровленню психологічного клімату в процесі навчання; створює доброзичливу атмосферу; значно підвищує мотивацію студентів до навчання; вчить їх конструктивно взаємодіяти.

На основі аналізу наукових праць нами виявлено, що на сьогодні в Україні описано щонайменше п'ять груп інтерактивних методів, у кожній з яких

нараховується до десяти різних підходів. Тому їх практичне застосування потребує від викладача, насамперед, належної обізнаності. До того ж кожен із методів вимагає чіткої поетапної реалізації з обов'язковим прогнозуванням результатів, тобто технологічного підходу, що неможливо без спеціальної фахової підготовки до організації інтерактивного навчання.

Таким чином, інтерактивні методи навчання дозволяють формувати знання, уміння і навички шляхом залучення слухачів в активну навчально-пізнавальну діяльність.

У процесі дослідження даної проблеми нами виявлено, що специфіка навчання за допомогою інтерактивних методів полягає: по-перше – мислення і поведінка студентів активізуються; по-друге – спілкування студентів з викладачем і один з одним відбувається на високому рівні мотивації, емоційності і творчості; по-третє – формування у студентів педагогічних умінь відбувається в обмежені строки. Відповідно, інтерактивні методи підтримують у студентів зацікавленість, позитивне збудження, емоційність, творче напруження, діловий азарт. Таке навчання підвищує культуру спілкування, поглиблює потяг до взаємодії з людьми в різних ситуаціях, інтенсивно формує організаційні навички, взагалі, ніхто не залишається байдужим.

Для активізації творчої діяльності студентів можна використовувати імітаційні заняття, зокрема аналіз конкретних педагогічних ситуацій, рольові та ділові ігри, мозковий штурм, круглі столи, метод кейса та ін.

Коротко охарактеризуємо деякі з них.

Із числа інтерактивних методів особливого поширення набув метод кейса (case), який ґрунтується на концепції розвитку розумових здібностей студентів і спрямований на розвиток творчого мислення. Цей метод сприяє успішній реалізації низки освітньо-виховних цілей:

- набуття невідомої раніше інформації;
- розвиток компетентності та здатності працювати з літературою;
- удосконалення вмінь спілкуватися;
- розвиток творчих здібностей;
- виховання відповідальності за свою роботу, впевненості в собі – "можу зробити", "можу вислухати", "можу виступити";
- налагодження надійних зв'язків у колективі.

Використання методики CASE створює умови для максимального залучення усієї студентської групи до роботи. Кожен студент отримує диференційоване завдання, при цьому здійснюється індивідуальний підхід, проводиться робота з обдарованою молоддю. Цей метод дозволяє неоднозначно розв'язувати проблеми. Зауважимо, що можна бути чудовим спеціалістом-теоретиком, але, на нашу думку, важливіше уміти знаходити і приймати раціональне рішення, бути готовим використовувати знання в практичній діяльності. Цей метод дає переваги і викладачу: якщо він грамотно спрямовує дискусію, то може вивести студентів на новий розв'язок проблеми, пробуджує інтерес, активізує творчо-пошуковий процес і сприяє ефективній реалізації самостійної роботи.

Метод "мозковий штурм" (мозкова атака, англ. *brainstorming*) – оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, за якого учасникам обговорення пропонують висловити якомога більшу кількість варіантів рішень, у тому числі найфантастичніших. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш вдалі, які можуть бути використані на практиці. На думку А. Страунінга, цей метод допомагає зняти психологічну інерцію та отримати максимальну кількість нових ідей за мінімальний відрізок часу.

Останнім часом широкого розвитку набув "електронний мозковий штурм" (online brainstorming), який ґрунтується на інтернет-технологіях. Він дає змогу майже повністю усунути "побоювання оцінки", оскільки забезпечує анонімність учасників, а також вирішити низку проблем традиційного "мозкового штурму".

Дуже близьким до "мозкового штурму" є інший метод активізації колективної думки – синектика. Її особливість полягає у тому, що тут для обговорення проблеми збираються фахівці з різних галузей і з різним життєвим досвідом. Зіткнення несподіваних думок, неймовірних аналогій сприяє народженню нових ідей, які спочатку здаються "неймовірними", а потім знаходять своє втілення.

Зазначимо, що ці методи не є універсальним, мають чітко обмежену галузь свого застосування, в якій грамотне використання їх дійсно дає можливість отримати більш високий результат.

Таким чином, використання інтерактивного навчання є одним із важливих напрямків формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів у сучасних умовах.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К., 2004. – 351 с.
2. Неперервна професійна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало: у 2 ч. – К., 2001. Ч. 2. – 2001.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2005. – 189 с.
4. Тарасова О. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів під час лекційних занять [Електронний ресурс] / О. Тарасова. – Режим доступу:
<http://www.psyh.kiev.ua>. – Назва з екрана.